

Asia: VN/35657/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (ilmanlaatudirektiivi)

Ilmanlaadun turvaaminen, seuranta, hallinta, tiedottaminen ja mittausten laadunvarmennus

Kommenttinne ilmanlaadun seurantaa, hallintaa, tietojen toimittamista, tietovarantoa, ympäristön tilan seurantaa, tiedottamista ja mittausten laadunvarmennusta koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (142 a–142 d, 143, 144, 144 a, 144 b ja 209 §)

Suomen Omakotiliitto ry pitää tärkeänä, että ilmanlaadun seurantaa, tiedottamista ja mittausten laadunvarmennusta kehitetään kansallisesti yhdenmukaiseksi ja luotettavaksi. Seurannan kehittäminen luo hyvän perustan oikeasuhtaisille ja kohdennetuille toimille myös paikallisesti.

Omakotiliitto toteaa, että esitys ilmanlaadun seurannan ja tiedottamisen kehittämisen osalta on pääosin kannatettava. Korostamme kohderyhmämme eli pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden asema näkyy esityksessä velvoitteiden kohteena selkeämmin kuin vaikutusten arvioinnissa.

Pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta keskeistä on, että ensinnäkin seurantatieto johtaa ensisijaisesti ohjaukseen, neuvontaan ja tiedottamiseen, ei automaattisiin rajoituksiin. Erityisesti pykälässä 144 b § on kirjattu, että kunnalle annettaisiin mahdollisuus antaa suoria ilmanlaadun turvaavia määräyksiä. Tämä on merkittävä uusi toimivaltuus ja Omakotiliitto korostaa, että määräyksiä tulee käyttää vain viimesijaisina ja tilapäisinä keinoina aina ennakoivasti neuvoen.

Puun pienpoltto on Suomessa yleinen ja vakiintunut lämmitystapa erityisesti pientaloissa ja vapaa-ajan asunnoissa. Puun pienpoltolla on myös merkittävä rooli huoltovarmuuden näkökulmasta erilaisten häiriötilanteiden, kuten sähkökatkosten, aikana. Puun pienpolttoa koskevien määräysten osalta tulee varmistaa, ettei sääntely johda käytännössä lämmitysmuodon kohtuuttomaan rajoittamiseen, vaan päästöjen vähentäminen toteutetaan ensisijaisesti oikean polttotavan, polttoaineen laadun ja käytön ohjauksen kautta.

Omakotiliitto muistuttaa myös, että vapaa-ajan asukkaiden tiedonsaanti on varmistettava yhdenvertaisesti, sillä he eivät välttämättä seuraa kunnan viestintää samalla tavoin kuin vakituiset asukkaat,. Vapaa-ajan asuntojakin voi sijaita myös pientaloalueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä.

Ilmanlaadun parantamista koskevat suunnitelmat

Kommenttinne ilmansuojelusuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (145 ja 145 a–145 c §)

Omakotiliitto toteaa, että ilmansuojelusuunnitelmien laatiminen on perusteltua, mutta painottaa, että suunnitelmissa on välttämätöntä käsitellä pientaloalueet ja vapaa-ajan asuminen omana kokonaisuutenaan, ei samoilla keinoilla kuin tiiviisti rakennetut kaupunkialueet.

Puun pienpolttoa koskevissa toimissa tulee välttää yleisluonteisia rajoituksia, jotka eivät huomioi alueellisia ja ajallisia eroja. Suunnitelmien tulee painottaa

oikeanlaisen puunpolton opastusta, teknisiä ohjeita ja viestintää sekä paikallisten olosuhteiden ja sääolosuhteiden huomioon ottamista.

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että ilmansuojelusuunnitelmien valmistelussa ja toimeenpanossa kuullaan pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita edustavia tahoja sekä huolehditaan suunnitelmien ymmärrettävyydestä myös paikallisesti.

Kommenttinne ilmansuojelun etenemissuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (145 d – 145 e §)

Omakotiliitto toteaa, että ilmansuojelun etenemissuunnitelma on lähtökohtaisesti kannatettava uusi ja ennakoiva toimi. Omakotiliitto korostaa, että etenemissuunnitelmien tulee rakentua realistisille aikatauluille ja kotitalouksien näkökulmasta todellisille mahdollisuuksille.

Pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden lämmitysjärjestelmät uusiutuvat hitaasti, eikä nopeita muutoksia ole mahdollista toteuttaa ilman merkittäviä kustannuksia. Tästä syystä etenemissuunnitelmien tulee nojata asteittaiseen parantamiseen, ei kieltoihin tai pakottaviin lyhyen aikavälin vaatimuksiin.

Eriyisen tärkeää on, että puun pienpolton päästöjä koskevat toimet perustuvat osaamisen ja käytäntöjen parantamiseen, eivät lämmitysmuodon leimaamiseen ongelmälähteeksi.

Kommenttinne lyhyen aikavälin toimintasuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (146 §, ja 146 a)

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että esityksessä tunnistetaan kotitalouksien lämmitysjärjestelmien hidaskäyttönopeus ja että kaikkiin päästöihin ei voida vaikuttaa nopeasti lyhyen aikavälin toimilla.

Lyhyen aikavälin toimissa tulee varmistaa, etteivät toimenpiteet muodostu kohtuuttomiksi kotitalouksille, joilla ei ole lyhyellä aikavälillä mahdollisuutta muuttaa lämmitystapaa tai luopua varalämmitysjärjestelmästä. Toimien painopisteiden tulee keskittyä suosituksiin varoituksiin ja terveysviestintään, ei rajoittaviin määräyksiin, jotka voivat vaarantaa asumisen turvallisuuden varsinkin talviaikaan. Lisäksi tulee rajata, että mahdolliset toimenpiteet puun pienpolttoon liittyen poikkeuksellisiin tilanteisiin, ajallisesti lyhyiksi ja tarkasti perustelluiksi.

Kommenttinne suunnitelmien laatimisen määräaikoja, päivittämistä, laatimismenettelyä, tiedottamista ja tietojen toimittamista koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (147 ja 147 a)

Omakotiliitto toteaa, että suunnitelmien valmisteluun ja päivittämiseen liittyvät määräajat ja menettelyt ovat pääosin tarkoituksenmukaisia. Liitto korostaa muutoksista tiedottamisen merkitystä erityisesti pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta.

Tiedottamisen tulee olla selkeää ja ymmärrettävää, helposti saavutettavaa myös vapaa-ajan asukkaille sekä käytännönläheistä ja ohjaavaa.

Pelkkä digitaalinen kuuleminen tai yleinen verkkokuulutus ei välttämättä tavoita kaikkia asianosaisia.

Raja-arvojen saavuttamisen määräaikojen pidentäminen ja päästöosuuksia koskevat poikkeukset

Kommenttinne pykäliin ja niiden perusteluihin (147 b, 148 ja 148 a §)

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että määräaikojen pidentämismahdollisuus on aidosti käytettävissä tilanteissa, joissa päästöjen vähentäminen edellyttää pitkäjänteisiä toimia. Erityisesti kotitalouksien lämmitykseen liittyvien päästöjen osalta on huomioitava järjestelmien käyttöikä, kustannukset kotitalouksille sekä alueelliset erot ja ilmasto-olosuhteet. Määräaikojen pidentämistä koskevan harkinnan tulee tukea suunnitelmallista ja kohtuullista siirtymää, eikä aiheuttaa kuluttajille kohtuuttomia velvoitteita.

Vireillepano-oikeus, muutoksenhaku ja valitusoikeus

Kommenttinne pykäliin ja niiden perusteluihin (186, 186 a, 190, 191, 194 a, 194 b ja 195 §)

Omakotiliitto pitää kuluttajan oikeussuojan vahvistamista ilmanlaatuasioissa EU-sääntelyn mukaisesti oikeasuuntaisena. Samalla liitto korostaa, että vireillepano- ja muutoksenhakujärjestelmän laajentuminen ei saa johtaa epävarmuuteen pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden arjessa tai kunnallisten päätösten ennakoimattomuuteen.

Omakotiliitto huomauttaa, että asukkailla tulee olla ymmärrettävä kokonaiskuva siitä, kuka päättää ja mistä voi valittaa, hallinnollinen prosessi ei korostu suhteettomasti suhteessa käytännön vaikutuksiin.

Valtioiden rajat ylittävät epäpuhtaudet ja yhteistyö

Kommenttinne pykälään ja sen perusteluihin (211 a §)

Omakotiliitto pitää rajat ylittävän ilman saastumisen huomioon ottamista tärkeänä. Liitto korostaa, että ulkomaisesta kaukokulkeumasta johtuvat ylitykset eivät saa johtaa pientalo- tai vapaa-ajan asukkaisiin kohdistuviin kohtuuttomiin rajoituksiin, joihin kotitaloudet eivät voi vaikuttaa.

Muut huomionne esityksestä

Kommenttinne ehdotuksen vaikutuksista (HE-luonnoksen luvut 4.2.1–4.2.3)

Omakotiliitto toteaa, että vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu yleisellä tasolla ilmanlaadun parantamisen hyödyt, mutta pientalo- ja vapaa-ajan asukkaisiin kohdistuvat käytännön vaikutukset jäävät osin yleisluonteisiksi. Omakotiliitto esittää jatkovalmistelussa tarkennettavaksi, mitkä ovat taloudelliset vaikutukset kotitalouksille, mitä vaikutuksia on suomalaisten kotien lämmitysturvallisuuteen että huoltovarmuuteen, sekä miten alueelliset erot vaikuttavat kotitalouksien tilanteisiin.

Muut kommenttinne esityksestä

Omakotiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiaan ja pitää ilmanlaadun parantamista on tärkeänä tavoitteena.

Omakotiliitto edustaa pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita, toimii kohderyhmän edunvalvojana ja tarjoaa monipuolisia jäsenpalveluita. Liitto on valtakunnallinen, riippumaton ja yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, jossa on noin 220 jäsenyhdistystä, joihin kuuluu vajaat 70 000 jäsentä (kotitaloutta). Suomessa on yhteensä noin 1,1 miljoonaa omakotitaloa, joissa asuu noin 2,7 miljoonaa ihmistä sekä noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa, joita käyttää 2,4–2,9 miljoonaa ihmistä.

Omakotiliitto korostaa, että puun pienpolttoa ei tule kieltää. Ilmanlaadun parantaminen tulee toteuttaa suomalaisen asumisen erityispiirteet tunnistuen ja huoltovarmuus huomioiden. Neuvonta ja osaamisen lisääminen oikeisiin toimintatapoihin ovat tehokkaampia ja hyväksyttävämpiä keinoja kuin rajoituksiin perustuva sääntely. Puun pienpolttoa tulee ohjata siten, että ilmanlaatu paranee ilman kohtuuttomia seurauksia kotitalouksille.

Jatkamme mielellämme yhteistyötä asian edistämiseksi.

Kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander
toiminnanjohtaja

Jukka Malila
puheenjohtaja

Silander Marju
Suomen Omakotiliitto ry